

свідчить і таке обрядове дійство, як клечання (замаювання) хат і господарських будівель гілками зелені, домівки встеляли пахучим зіллям по яке ходили діти. Це свято приносило для них масу вражень та задоволення.

Список використаних джерел:

1. Воропай О. Звичаї нашого народу. У 2-т. / О. Воропай // – К.: Оберіг, 1991.
2. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник. – 2-ге вид. А. П. Пономарьов, Л. Ф. Артюх, Т. В. Косміна та ін. К.: Либідь, 1994.
3. Черніговець Т. І. Зелені свята в системі традиційного художньо-ігрового дозвілля / Т. І. Черніговець // Волинські дзвони: історико – краєзнавчий альманах. – Рівне, РДГУ, 1999. – Вип. 3. – С. 62-65.
4. Чистов К. В. Народные традиции и фольклор / К. В. Чистов // – Л.: Наука, 1986.
5. Чубинський П. П. Календар народних звичаїв та обрядів / П. П. Чубинський // – К.: Муз. Україна, 1993.
6. Щербак І. М. Діти в традиційних обрядах українців / І. М. Щербак // Народна творчість та етнографія. 2003. – № 3. – С. 57-63.

Ящук В.В.

студентка,

Рівненський державний гуманітарний університет

ФЕНОМЕН ПЕТРИКІВСЬКОГО ДЕКОРАТИВНОГО РОЗПИСУ

Останніми роками в Україні все більше зростає інтерес до традиційного народно-прикладного мистецтва, що осучаснюється й набуває якісно нових форм і значень. Це стосується й славетного петриківського розпису, що бере свій початок зі стародавнього настінного малювання й зовнішнього оздоблення хатнього інтер'єру, поширеного на Дніпропетровщині, Поділлі, Буковині. Уже в XVII столітті незвичайний петриківський орнамент поширився по всій території України. Кожен регіон надав йому індивідуальне етнічне забарвлення й разом з тим привніс власні штрихи в традиційний розпис.

Метою даної розвідки є вивчення петриківського декоративного розпису, як унікального прояву української художньої культури.

Стан вивчення досліджуваної проблеми: При написанні даної роботи нами було опрацьовано велику кількість літератури, зокрема наукові праці, статті та підручники. Найбільш ґрунтовними та корисними для написання були праці мистецтвознавців Антоновича Є.А., Захарчук-Чугай Р. В. та Станкевича М.Є. «Декоративно-прикладне мистецтво» [1], що видана у Львові 1992 р. Цим дослідженням внесено вагомий вклад у вивчення творів декоративно-прикладного мистецтва України.

Село Петриківка Дніпропетровської області – широко відомий у світі осередок Українського народного декоративного розпису, історичне коріння

якого походить від древніх традицій настінних розписів, що сягають у глибину тисячоліть, аж до часів появи білої селянської «хати – мазанки».

Селянський хатній стінопис і дав могутній поштовх розвитку мистецького явища, відомого нині й за межами України – петриківського декоративно-орнаментального малярства.

Кожна господиня с. Петриківки прагнула зробити свій будинок наймальовнічим. Вважалося, що яскраві красиві картини є зовнішнім проявом духовних багатств внутрішнього світу людини. До мешканців нерозписаних хат ставилися як до людей темних і морально убогих, з якими навіть вітатися не варто. Найстаранніших господарочок в Петриківці називали «чепурушками». Саме вони передавали навички розпису з покоління в покоління [2, с. 154].

Малюнки не були розраховані на довге життя. Раз на рік під велике свято всі настінні розписи змивали і наносили нові.

У науковій літературі стверджується, що петриківський розпис виник задовго до появи християнства і грав роль оберегу. Люди вірили, що в красі є духовна сила, і тому вікна і двері будинків і навіть одяг обрамляли магічним орнаментом, який захищав господарів.

Зважаючи на ці факти, вчені намагалися розгадати саму ж таємницю петриківського розпису. На їхню думку, вона мабуть полягає у глибинах стародавньої орнаментики, яка зустрічається і на старовинних речах, що колись належали запорізьким козаками.

Як стверджують дослідники – петриківський декоративний розпис самобутній по своїй суті, виконаний з великим смаком і знанням законів орнаментальної композиції. Тому він має специфічні особливості, що чітко відрізняють його від розпису навіть сусідніх з Петриківкою сіл. Характерною особливістю петриківського розпису є, перш за все, переважання рослинного орнаменту (здебільшого квіткового) і створення фантастичних, небувалих в природі форм квітів, в основі яких лежить уважне спостереження місцевої флори, наприклад, «цибульки» або «кучерявки». Широке застосування в розпису мають мотиви садових (жоржини, айстри, тюльпани, троянди) і лугових (ромашки, волошки) квітів та ягід калини, полуниці і винограду. Характерним для орнаменту є також зображення акантового листу, що його звать «папоротню», бутонів та перистого ажурного листя. Інколи квіти та ягоди поєднуються з птахами, рідше зустрічаються зображення тварин і людини [3, с. 33].

Ще однією особливістю петриківського розпису є те, що весь малюнок ніби розгорнутий на площині стіни, листа паперу, декоративної тарілки, має поверхневий вигляд. При цьому лінії стебел і галузок не перетинаються між собою, а багато елементів розпису (квіти, листки, ягоди тощо) мають силуетне зображення. Фігури птахів, звірів, людей мають здебільшого контурне зображення. Тварин малюють у профіль, а квіти – в анфас.

Привертає увагу і символіка мотивів Петриківки. Приміром, квітка – вершина краси природи, її апогей, символ краси рідного краю; калина й мальва – символ дівочої краси; дуб – символ сонця; зозуля – символ таємниці вічного

руху часу; півень – пробудження, відродження. В цьому мистецтві відображується своєрідність фольклорного поетичного бачення природи, глибина епічного народного мислення [4, с. 21].

Досліджуючи означену проблему ми звернули увагу, що в петриківському розписі саме організація простору відіграє головну роль, але в жодному випадку не його механічне заповнення. У творах кращих майстрів петриківського розпису біле тло набуває змістовності й активності. Воно трактується як один із засобів художньої виразності, значення якого далеко не обмежується функцією підсвічування фарби та підсилення її форми і зручності. То, власне кажучи, білий колір, у якому стебла і листки, квіти і пуп'янки саме «прозрівають», а не просто нанизуються на умовну лінію схеми. Звідси й та дивовижна технічна пружність «вазонів», «бігунців», «букетів», що аж випромінюють життєву силу, без будь-якого натуралізму виражаючи своєю красою глибокі ідеї постійного руху природи, суть вічних процесів відтворення. Композиціям класичного петриківського розпису притаманна рівновага, масштабність мотивів стосовно сусідніх елементів і цілого аркуша, чіткий ладовий інтервал (а не поступова, ледь помітна розтяжка) у наростанні розмірів окремих елементів, що нагадує акордові співзвуччя у народній музиці. Важлива роль належить гармонійному контрасту. Гостре чергується з округлим, пряма лінія – із хвилястою, великі елементи – із дрібними тощо, основні барви спектра зіставляються з додатковими [1, с. 255].

Неймовірно простою і разом з тим унікальною була техніка найвідоміших майстрів петриківського розпису. Наведемо лише один приклад: тоненькі прожилки листочків проводяться загостреним кінчиком дерев'яного держальця пензлика, а пелюстки деяких квіток, наприклад айстр, – трісочкою завширшки до 3 мм або рогазінкою. Це робилося тоді, коли нанесена фарба ще мокра і зображення має вигляд суцільної кольорової плями. Пензлика зразу ж повертають щіточкою догори і кінчиком держальця проводять по мокрій лінії прожилок, або проводять трісочкою від центра квіткової плями кілька рівчачків-стрічок, що утворюють малюнок пелюсток. [5, с. 79]

Отже, можна зробити висновок, що петриківський декоративний розпис дійсно є одним з унікальних проявів української художньої культури. Культури стародавньої, яка йде корінням у глибини історії, створеної протягом століть працею і талантом наших предків та сучасників. Культури суто національної, не скаламученої сторонніми домішками та впливами, що втілила в собі духовне багатство й творчу щедрість українського народу.

Список використаних джерел:

1. Антонович Є. А., Захарук-Чугай Р. В., Станкевич М. С. Декоративно-прикладне мистецтво. – Львів, 1992. – 271 с.
2. Величко Ю. В. Український живопис. – К.: Мистецтво, 1989. – 191 с.
3. Глухенька Н. Петриківські декоративні розписи. К.: Мистецтво, 1965. – 64 с.
4. Кириченко М. А. Український народний декоративний розпис. – К.: Знання-Прес, 2006. – 228 с.
5. Селісачов М. Проблеми Петриківки // Образотворче мистецтво. – К.: Освіта, 1981. – 114 с.